

**Dr. Ali SELÇUK, (2004), TAHTACILAR, İstanbul:Yeditepe Yayınevi, 379.
ISBN:975-6480-13-0**

Ruhi ERSOY*

“TAHTACILAR”, 13. yüzyılda Anadolu da yaşayan Ağaçeri Türkmenlerinin mirasçıları olan, Mersin civarındaki “Tahtacı Türkmen Alevileri “üzerine yapılmış bir araştırmadır. Kendisi de Mersinli olan Ali Selçuk tarafından Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Prof. Dr. Harun Güngör’ün danışmanlığında doktora çalışması olarak hazırlanan bu araştırma, sosyal bilimler de özlenen bir uygulama olan disiplinler arası bir çalışmaya örnek teşkil etmektedir.

Söz konusu çalışma her ne kadar Dinler Tarihi Ana Bilim Dalı kapsamında yapılmış olsa da Folklor disiplini verilerinden oldukça istifade edilmiştir. Öte yandan bu çalışma ülkemizde son zamanlarda daha çok yapılan Alevilik ve Alevilerin azınlık olarak nitelendirilmesi gibi suni tartışmalara verilebilecek en güzel bilimsel cevap mahiyetindedir.

Kitap dört bölümden meydana gelmektedir: Tahtacıların İnanç Sistemi, Tahtacı İbadetleri, Geçiş/Giriş Ritüelleri, Tabiatla İlgili İnanç ve Uygulamalar.

Kitabın giriş bölümünde Ali Selçuk, Tahtacılar hakkında daha önceden yapılmış olan araştırmalardan bahsetmiştir. Tahtacılar üzerinde ilk çalışmalar 1860’tan itibaren Batılılar tarafından yapılmıştır. Batılı araştırmacılar Tahtacılarla ilgili olarak: “Hristiyan kökenli, Lidyalıların devamı Müslümanlaşmış halk, Hititli, İrandan göç eden Safevi tarikatı üyeleri, ilkel Şii kabile” gibi eksik ve yanlış çıkarımlarda bulunmuşlardır. Ali Selçuk bu görüşler için: “Batılı araştırmacılar tarafından Tahtacılar hakkında yapılan çalışmalar bilimsel olmaktan ziyade, ön yargılı ve

* Yrd. Doç. Dr., Gaziantep Üniversitesi

tahminden ibaret izlenimini vermektedir.” diyerek; kendi çıkarımını şöyle açıklamıştır: “Tahtacılar, Anadolu Aleviliği içinde yer alan, ancak diğer Alevilerden farklı özelliklere sahip ve teknik açıdan Türk olan bir topluluktur”. Ali Selçuk bu çıkarıma - yukarıda da bahsettiğimiz ana başlıklar altında - Tahtacıların dini-kültürel her türlü inanış ve yaşam pratiklerini ve bunların arka planını ayrıntısıyla inceleyerek ulaşmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde “Tahtacıların İnanç Sistemi” başlığı altında; Tanrı tasavvuru, tenasüh ve devriye inancı, on iki imam ve mehdi inancı, ahiret ve şefaet inancı konuları incelenmiştir. Burada, İslam tarihi içerisinde tarihi-dini bir şahsiyet olan Hz. Ali etrafında “idealize edilmiş Ali telakkisi” bünyesine gerek Geleneksel Türk Dini’nin; gerekse diğer yerel ve evrensel dinlerin etkisi ve bunun Tahtacıların inanç sistemindeki yeri geniş olarak ele alınmıştır.

İkinci bölümde “Tahtacı İbadetleri” içerisinde; Cem Töreni, Kurban, Oruç konuları incelenmiştir. Bir kısım araştırmacılar Cem Törenini – törende içki içilmesinden dolayı – şarabı bulan İranlı Cemşidi anma töreni olarak tanımlamışlardır. Tahtacılarıdaki (ve diğer Alevi topluluklarındaki) hiçbir Cem toplantısında şarap içilmediğinden (kutsanmış rakı yani dolu içilir) bu tanımlama temelsiz görünmektedir. Kanlı ve kansız kurban şekillerinin ifadesini bulduğu kültürel pratikler, Anadolu’daki ve diğer coğrafyalardaki Türk toplumlarıyla büyük benzerlikler göstermesi açısından dikkat çekicidir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, Geçiş/Giriş Ritüelleri olan doğum, sünnet, ikrar alma / verme ritüeli, evlenme, musahiplik ritüeli, ölüm konuları incelenmiştir. Bu başlıklar altında Tahtacı Geçiş/Giriş Ritüelleri çok ayrıntılı olarak ele alınmış ve analiz edilmiştir. Mesela doğumla ilgili olarak çocuğu olmayan kadınlara uygulanan şu geleneği aktarmamız yerinde olacaktır: Kısır kadınlar, kurutulmuş kurt postunun ağzından geçirilir. Bunun için kurdun ağız kısmı kesilip kurutulur, uygulama öncesinde o deri ıslatılır, deri genişleyince de kadın – üç defa – kurt ağzından geçirilir. Bu uygulamadan sonra çocuk sahibi olunacağına inanılır. (s. 148) Geçiş/Giriş ritüellerinin, Tahtacıların yanı sıra diğer Alevi topluluklarında ve birçok ritüelin sünni topluluklarda da yaşadığını görüyoruz. Bu ritüeller İslamiyet öncesi dönemden günümüz Anadolu folkloruna taşınmış muhtelif örneklerden birisini oluşturmaktadır.

Kitabın dördüncü bölümünde, “Tabiatla İlgili İnanış ve Uygulamalar” incelenmiştir. Yağmur duası, ağaç ve orman kültü, hayvan kültü, su kültü, ateş kültü, Tahtacıların bahar bayramları ve ziyaret yerleri bu başlık altında toplanmıştır. Bu bölümdeki – kültürler- konusu bize tahtacıların kültürel kimlikleri hususunda net fikirler vermektedir. Yukarıda sıraladığımız ve tüm canlılığını koruyan çeşitli kültür- inanç ve uygulamalar, sadece Tahtacı Türkmen Alevilerince değil; Anadolu’daki Sünni Türk toplumunun yanı sıra, diğer coğrafyalarda yaşayan farklı dinlerdeki Türk toplulukları arasında da aynı genel kabulü görmektedir. Yine ortak olarak kültür iklimimizde karşımıza çıkan Nevruz ve Hıdırellez, Tahtacılar da bahar bayramları olarak kutlanmaktadır.

Çalışmanın – sonuç – bölümünde konunun genel bir değerlendirilmesi yapılmıştır. Tahtacı Türkmen Alevilerinin “şehirleşme sürecinde” yaşadığı sorunlar ve Alevi Dedelerinin bu süreçte toplum üzerindeki etkinliğinin azalmasıyla birlikte, sosyo – kültürel yapıdaki değişmelerin, Tahtacıların bugününe ve yarınasına yansımaları burada irdelenmiştir.

Ağaçeri Türkmenlerinin torunları olan Tahtacı Alevileri üzerine yapılmış çok geniş kapsamlı ve bilimsel mahiyetteki bu araştırma, konuya ışık tutacak niteliktedir.